

ALEXANDRE

KUNST

De Amerikaanse Lois Dodd is al acht decennia actief als schilder, maar erkenning voor haar werk, dat laveert tussen abstract en figuratief, bleef lang uit. Nu is er dan toch een grote expositie, in Kunstmuseum Den Haag.

Door Mischa Andriessen

**IN EEN
ANDER
LICHT**

'3 Yellow Curtains Blowing' (1980); rechts: 'View of Cemetery + Men's Shelter' (1967). Dodd schildert vooral wat ze ziet in haar directe omgeving.

ALEXANDRE

13 september 2025 | FD Persoonlijk | 79

KUNST

Een huis. De nacht heeft de muren donker gekleurd, een diep zwart, donkerder dan de lucht erboven, die eerder bruin is. Er zijn drie ramen te zien, helverlicht, achter elk raam hangt vitrage, ze zijn geel door het licht binnenskamers, in een van de vitrages is een donkere kier gewaaid.

We kijken naar een moment. Als de bewoners dadelijk gaan slapen en het licht uitdoen, zal er van buitenaf niets meer te zien zijn, zal alles diepzwart zijn. Dan is het moment voorbij en zo bezien is het hier beschreven schilderij een markerings van tijd. Wat nu zichtbaar is, het elegante spel van kleuren en licht en vormen, is eenmalig. Dat laat het schilderij onmiskenbaar voelen. Het kan zijn dat de gebeurtenis zich herhaalt, weer iemand van buiten naar die fraaie gele vlakken in het donker kijkt, maar zoals het hier en nu te zien is, precies zo, zal het nooit meer te zien zijn.

Alledaags

Op de een of andere manier zijn we vaak geneigd een kunstenaar te zien als iemand met zeeën van tijd. We zien zo voor ons hoe hij – ja, toch meestal een hij – buiten of in de werkruimte uren doorbrengt met kijken en nadenken, nadenken en kijken. Het duurt en het duurt tot het werk vorm krijgt, geleidelijk aan doordrenkt raakt met de bedoelingen van de kunstenaar, met diens reflecties, twijfels, ideeën, observaties. We ervaren hoe het verstrijken van de tijd, de betrekkelijke traagheid van het proces, en de arbeid het uiteindelijke beeld of schilderij gelaagd maken.

Bij het werk van de Amerikaanse kunstenaar Lois Dodd (1927) ge-

'The Painted Room' (1982). Dodd kreeg haar eerste grote expositie in de VS pas in 2012, toen zij 75 was.

Op de een of andere manier zijn we geneigd een kunstenaar te zien als iemand met zeeën van tijd

ALEXANDRE

'Burning House, Lavender' (2007). Bij Dodd oogt zelfs een brandend huis verstild.

Dodds titels geven vaak exact aan wat je te zien krijgt. 'Sun in Hallway' (1978).

beurt juist het omgekeerde. Haar schilderijen tonen vooraleerst hoe weinig tijd er tussen het zien en het maken zit, hoe alledaags het alledaagse is. Alleen al haar titels hebben een veelzeggende eenvoud. Heet het doek *Rainy Window*, dan zien we een beregend raam, heet het *Afternoon Moon with Clouds*, dan is een middagmaan met wolken afgebeeld. Een voordeur, koeien, een groene handdoek, de titel beschrijft wat de kijker te zien krijgt. Niet meer, niet minder.

In de documentaire die filmer en fotograaf Gerrit Schreurs over Dodd maakte, komt onder anderen kunstercriticus Faye Hirsch aan het woord, met een even simpele als diepgravende observatie. 'Dodd schildert wat ze ziet. Maar wat betekent dat "wat ze ziet"?' Zouden anderen dat ook hebben gezien, zouden anderen dat zonder haar schilderijen kunnen zien?

Spel met de zon

De neiging bestaat om te zeggen: ja. Die geelverlichte ramen in dat donkere huis (*Happy Winter Solstice*): natuurlijk zou dat een ander ook opgevallen zijn. Of het nu iets groots, spectaculairs is als een brandend huis (*Burning House Night Vertical*) of iets klein als de bij in de buurt van een vergeet-me-nietje (*Bee Approaching Touch Me Not*), we zouden het wel hebben gezien. Toch?

Als Dodds werk iets duidelijk maakt, is het de irrelevantie van die vraag. Het is gezien, zij heeft het gezien, dat is waar het om gaat. En het is fascinerend om als kijker getuige te zijn van zo'n levenslange fascinatie. Ook nu nog, hoogbejaard, trekt Dodd er almaar weer op uit om iets vast te leggen wat doorgaans juist bijzonder gewoon lijkt. Een handdoek die aan de waslijn droogt, wat is daar speciaal aan? Het schilderij geeft zelf het antwoord: de kleur van het textiel, dat oranje-rood dat zo fraai afsteekt bij het heldere groen van de begroeiing, bij het witte houtwerk

Ook nu nog, hoogbejaard, trekt Dodd er almaar weer op uit om iets vast te leggen

'Springtime Studio Interior' (1972). Dodd schildert allerlei plekken, maar nooit met mensen.

van het raam, en laten we het licht niet vergeten, het fijnzinnige spel dat de zon met alle aanwezige kleurschakeringen speelt.

Mooi en op een bepaalde manier indrukwekkend is dat Dodd schijnbaar niets aan haar observaties toevoegt. Geen symboliek, geen filosofische reflecties, geen emotie. Haar doeken zijn een geschilderd zien. Niet meer, niet minder.

Dodds doeken zijn toegankelijk, vriendelijk, verleidelijk, vrolijk stemmend, en hoewel dat allemaal niet vanzelfsprekend is, is dat toch niet wat ze speciaal maakt. Speciaal is de spanning die het werk – misschien wel per ongeluk – in zich draagt. De spanning is denkkelijk het gevolg van het werkproces. Ergens werkt Dodd als een fotograaf, als iemand die de vluchtige, vliegensvlug voorbijgaande momenten in het leven vastlegt. Alleen, Dodd fotografeert niet, ze schildert. Met olieverf nog wel, een medium dat normaliter tot traagheid dwingt.

Als Dodd schildert, heeft ze haast. Het licht dat haar aandacht getrokken heeft en door haar op het doek met de kijker wordt gedeeld, is er maar even. Vandaar dat Dodd snel schildert, dun schildert; het wit van het linnen schemert

meestal door de verf heen. Dat het allemaal snel moet omdat nu eenmaal weinig zo veranderlijk is als licht, maakt de werken, opmerkelijk genoeg, niet onrustig. Integendeel. Zelfs als er beweging zichtbaar is – de uitslaande vlammen, de bolling die de wind in het wasgoed veroorzaakt – ogen Dodds schilderijen kalm. Daarnaast hebben ze iets vanzelfsprekends, iets wat opmontert, geruststelt, al is het moeilijk precies te zeggen waarom. Is het dat Dodd uitdrukt dat het leven eenvoudigweg geleefd moet? Dat niet de intentie ertoe doet maar de ervaring? Dat zien, alleen maar zien, zonder enige bedoeling of enig motief, zin heeft en daarom genoeg kan zijn, genoeg is?

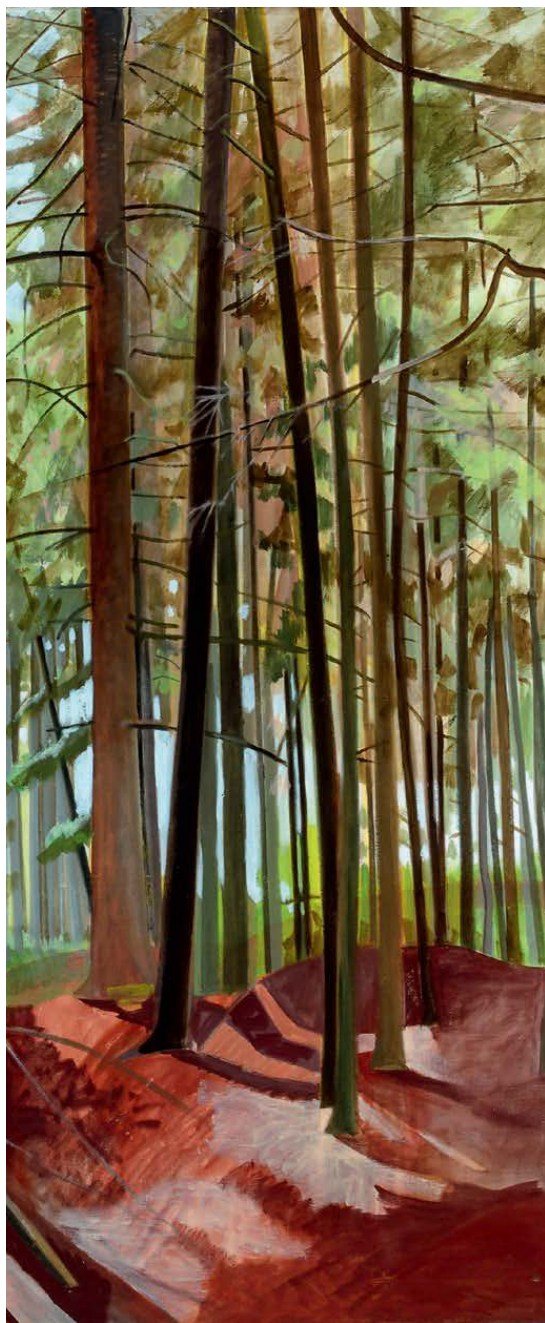
Genegeerd

Het Kunstmuseum in Den Haag brengt het eerste en voorlopig enige Europese retrospectief van Dodd. Op haar achtennegentigste dus. Het lot van een kunstenaar die heel haar leven haar eigen gang ging en zo wars van modes en stromingen was, dat ze lang onopgemerkt bleef. Dat Dodd nu is 'ontdekt', past in het beleid van veel musea, zeker ook het Haagse. Een beleid dat omissies probeert te herstellen, aandacht geeft aan in-

Dodd schildert snel, dun; het wit van het linnen schemert meestal door de verf heen

ALEXANDRE

'Large Morning Woods' (1978);
rechts: 'Snow Patterns' (1985).

trigerende kunstenaars – vrouwen en/of eenlingen vaak, die eerder werden genegeerd.

De aandacht voor Dodd is zeer terecht, want een ontdekking is het. Haar werk lijkt zich direct helemaal prijs te geven en stemt toch tot nadenken, want waar kijken we nu precies naar? Ja, naar wat geschilderd is natuurlijk, maar zegt dat geschilderde niet ook iets over de schilder, over Dodd? Ze lijkt er opvallend in afwezig. Slechts een enkele keer duikt ze op, in de geschilderde spiegeling van een ruit of als schaduw.

Militair

Van haar leven – dat in meerdere opzichten bewogen was – lijken in haar werk niet of nauwelijks sporen te vinden. Haar vader stierf in de Tweede Wereldoorlog als militair op zee, haar moeder heeft Dodd al jong aan borstkanker verloren. Ze was een van de oprichters van de Tanager Gallerie, stond in contact met tal van beroemd geworden kunstenaars, werd een alleenstaande moeder doordat de vader, ook kunstenaar, haar al tijdens de zwangerschap voor een ander verliet. Wat is daarvan te

zien? In eerste instantie lijkt het antwoord: niets.

Maar zoals de eerdergenoemde Hirsch in de bij de tentoonstelling gepresenteerde documentaire opmerkt, is er wel iets opvallends aan Dodds blik, die wel degelijk geladen is. De werken zelf zijn sober en subtiel. Meerdere neigen naar abstractie en alles wat niet noodzakelijk was lijkt eruit weg gelaten. Ook in de verfhuide en in de penseelvoering zijn er geen evidente tekenen van expressie. De kijker krijgt geen emoties, geen gedachten opgelegd. Een huis is een huis, een bloem een bloem, drie koeien drie koeien.

Vol van leven

En toch, zoals Hirsch treffend opmerkt, broeit het. Maar hoe dan? Er zijn weinig mensen op de doeken, weinig leven überhaupt, anders dan het plantaardige. De huizen lijken vaak verlaten; op het aangelaat licht na wijst weinig op bewoning. Dat zou desolaetheid kunnen uitstralen, zoals bijvoorbeeld bij Edward Hopper, maar dat gebeurt niet. Integendeel, ook de eenzaamste taferelen van Dodd zijn vitaal. Dat maakt haar werk zo opwindend: vrijwel zonder leven is het vol van leven. Haar blik staat op eindig, ze schildert wat kortstondig is, wat verdwijnt, en dat is vreemd genoeg opbeurend. De vele doeken zijn een aaneenschakeling van momenten die samen de weerslag van een leven vormen. Juist doordat ze daar helemaal niet mee bezig lijken te zijn, tonen ze hoe indringend dat leven voorbijgaat. ❶

TENTOONSTELLING

De solo-expositie *Lois Dodd – Framing the Ephemeral* is t/m 4 januari 2026 te zien in Kunstmuseum Den Haag.

De vader verliet haar al tijdens de zwangerschap voor een ander